

Alenka Šivic-Dular

Ljubljana

Pogled na jezikoslovne vidike v načrtovanem elektronskem slovarju sodobnega slovenskega jezika

Članek temelji na jezikoslovni analizi blizu 30 ilustrativnih slovarskih gesel, ki jih vsebuje Predlog za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika v elektronski obliki. Analiza je pokazala, da je največ pomanjkljivosti mogoče najti na pomenski ravni, in sicer zaradi površne in nenatančne identifikacije besednega pomena in pomenskih opisov besed.

A view of linguistic aspects in the planned electronic dictionary of modern Slovene language

The article is based on a linguistic analysis of nearly 30 illustrative dictionary entries, which are included into the proposal for carrying out an electronic dictionary of the modern Slovene language. The analysis clearly shows that the majority of flaws emerge on the semantic level and for the most part owing to both a cursory and incorrect identification of word-meaning and semantic descriptions of words.

Ključne besede: leksikografija, leksikologija, pomenoslovje, slovenski

Keywords: lexicography, lexicology, semantics, Slovene

Več kot polletno razpravljanje po časopisih in strokovnih srečanjih se je *Predloga za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika* (2013) S. Kreka, I. Kosma in P. Gantar lotevalo predvsem z opisanih tehnoloških, gradivnih, procesnih, izvedbenih, organizacijskih in finančnih vidikov načrtovanega elektronskega slovarja, premalo pa z jezikoslovnih vidikov, ki jih je kot problematične zaznal del strokovne javnosti.

Zaradi izkušenj s primerjalno-zgodovinskim raziskovanjem leksike in spreminjanjem besednega pomena sem soočenje s korpusno leksikologijo in problematiko luščenja (registracije) besednega pomena iz kolokacij sprejela kot izziv. Zanimalo me je, kaj uporabnega prinaša v leksikografsko prakso, kaj novega v jezikoslovno teorijo in kako ter kje se v slovenščini po letu 1991 pojavljajo spremembe. V prispevku se osredotočam na

leksikološko in pomenoslovno problematiko, kot se kaže iz vzorčnih in ilustrativnih gesel v (pod)poglavjih 2.2.3 *Detektiranje pomenskih sprememb besedišča* in 3. *Leksikalna baza za slovenščino kot vir podatkov za Slovar sodobnega slovenskega jezika* (Predlog 2013: 46–47, 61–104), ki naj bi bila izbrana zaradi problemske in izvedbene reprezentativnosti.

Moderna tehnološka orodja prevzemajo veliko rutinskih opravil, npr. členitev besedil na jezikovne strukture in vzorce ter statistiko pojavljanja, njihova fleksibilnost pa omogoča povezovanje baz in digitalnih slovarskih projektov (Predlog 2013: 10). Tu ne presojam teoretičnih in metodoloških izhodišč v Predlogu, zavračam pa posmehovanje pojmov »znanstven« in »prestižen«. Ne predstavljam si, da se v dobi, ki jo zaznamujeta raziskovanje in znanost, ne bi upoštevali vsi razpoložljivi znanstveni izsledki, prestižnost slovarja pa presojam po kakovosti realizacije, ki jo omogoča razvojna raven leksikografije v določenem času (z zanesljivimi in natančnimi podatki in informacijami, ki niso odvisni od teoretičnih izhodišč, slovarskega metajezika ali medija).

Načrtovani *Slovar sodobnega slovenskega jezika* gradivno temelji na korpusu sorazmerno izbranih besedil, »/n/otranja hierarhična ureditev /pa/ na semantičnem izhodišču« (Predlog 2013: 26) v nasprotju s sintaktično orientiranostjo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*. Zakaj naj bi imel slednji sintaktično orientacijo¹, prvi pa semantično izhodišče, mi ni docela razumljivo niti v kontekstu izbranega metodološkega pristopa k analizi in predstavitvi leksike niti trditve (predpostavke), da je pomenski nivo v leksikalni bazi nadrejen vsem podatkom². Izhaja se iz koncepta, da naj bi besede ne imele lastnega pomena, temveč samo »pomensk/i/ potencial«, »tendence, da nekaj pomenijo« in da »večina pomenske informacije konkretne besede izhaja iz njenega neposrednega ali širšega besedilnega okolja«, besedni pomen pa naj bi izluščila šele analiza kolokacij (tj. nizov sintagmatskih vzorcev) v korpusu. Leksikograf naj bi ga registriral kot »metaslovarski konstrukt« in ga predstavil kot »vrsto namigov in asociacij, ki pomagajo povezati neznano z znanim« v smislu »poskus/a/ približevanja pomenskih tendenc naslovniku« (Predlog 2013: 78). Ta model besednega pomena gotovo pogloblja uporabno vednost o tem, kako kategorialni skladenjski dejavniki vplivajo na spreminjanje leksikalnega pomena, a hkrati reducira (in zanemarja) zavest o večplastnosti vplivov drugih (besedotvornih, leksikalnih, pomenoslovnih in nejezikovnih) dejavnikov na

¹ Skladenjski pojmi v SSKJ so redki (npr. brezosebno, nesklonljivi prilastek, pridevniška beseda), prevladujejo pa oblikoslovni, npr. imenovalnik, roditelj, dajalnik, tožilnik, velelnik, mestnik, orodnik, nesklonljiv(o), dvojina/ednina/množina, moški/ženski/srednji spol, samostalnik moškega/ženskega/ srednjega spola, pridevnik, določna oblika (pridevnika), nedoločnik, namenilnik, oseba, sedanjik, (ne)dovršni glagol, deležnik, medmet, predlog, prislov (SSKJ 1994: XXV–XXVII (kvalifikatorji), XLV–XLVI (kratice in kvalifikatorji)).

² Prim. organizacijo leksikalno-gramatičnih podatkov na naslednje nivoje: I Lema (iztočnica, besedna vrsta), II Pomen (indikator, pomenska shema, oznaka), III Skladnja (vzorec, struktura), IV Kolokacije, V Zgledi (kolokacije, stalne besedne zveze), VI Frazeologija (frazeološka enota, indikator) (Predlog 2013: 63–64).

njegovo spreminjanje tako v jeziku kot tudi v govoru; slednje je najbolj opazno pri nastajanju podpomenov.

V vzorčnih in ilustrativnih geslih sem analizirala ustreznost podanih pomenskih opisov in shem v posameznih iztočnicah in jo presojala po tem, v kolikšni meri sem se po lastni analizi besedila z opisi lahko identificirala. Pristop je na videz sicer subjektiven, a metodološko izhaja iz postopkov pretvorbe v aktu sporazumevanja, v katerem je vsak izmed udeležencev tvorec besedila (sporočilo → ubesedeno sporočilo = besedilo) in hkrati prejemnik sporočila (ubesedeno sporočilo = besedilo → dekodirano sporočilo). V tem zapletenem procesu so udeleženi različni (ne)jezikovni nivoji in dejavniki, v pretvorbi pa sodelujeta pojem kot logično-miselna entiteta in pomen kot jezikovna entiteta (modifikacija pri konkretizaciji pojma o označenem). (Splošni) govorec/poslušalec zna sporočilo avtomatično kodirati v besedilo in besedilo avtomatično dekodirati v sporočilo, leksikograf kot specializirani in izvedeni govorec/bralca pa ga zna uzavestiti, pojmovno izostriti in jezikovno opisati kot besedni pomen.

Leksikalna baza za slovenščino je bila zasnovana v okviru projekta *Sporazumevanje v slovenskem jeziku 2008–2012* kot sekundarni vir podatkov. Na 2.500 enotah so bili »za vse segmente določeni tipi leksikalnogramatičnih podatkov«, »preverjeni /.../ leksikografski postopki« in »postopki avtomatičnega pridobivanja in urejanja podatkov« (Predlog 2013: 61, 64), načrtovana pa je bila kot »optimalen vir za izdelavo *Sodobnega slovarja slovenskega jezika*« in za »jezikovnotehnološke potrebe po procesljivih leksikalnih podatkih« (Predlog 2013: 61). Leksikalna baza vsebuje mrežno povezane leksikalno-gramatične podatke, ki so že hierarhizirani in kategorizirani (tj. jezikoslovno opisani in interpretirani) in jih je mogoče v slovarjih še reducirati (Predlog 2013: 62)³. V njej je »vsak besedni pomen identifikacijsko povezan z vrsto specifičnih leksikalnih in skladenjskih podatkov v svoji besedilni okolici« (Predlog 2013: 61). Strukturirani in kodirani podatki v elektronski bazi naj bi služili nadaljnjemu računalniškemu procesiranju, slovarski podatki pa »človeškemu uporabniku« (Predlog 2013: 61). Načrtovana je tudi sprotna prenova leksikalne baze in slovarja za jezikovno-informacijske spletne portale z brisanjem »razlik/e/ med slovarjem kot končnim izdelkom in elektronsko zbirko jezikovnih podatkov«, kar naj bi bilo posledica združevanja

³ Slovenska leksikalna baza vsebuje jedrno besedišče sodobnega jezika »za splošnega uporabnika« in besedišče iz osnovno- in srednješolskih učbenikov za šolarje in učence slovenščine kot tujega jezika (Predlog 2013: 61). Zajeto naj bi bilo tudi hitreje spreminjajoče se besedje, termini v splošni rabi in besedje, po katerem se bolj »povprašuje« (npr. neologizmi, pomensko nove in prevzete besede) (Predlog 2013: 61).

jezikoslovnega znanja in realnega opisa jezika, ki je »računalniško berljiv in večkrat uporabljiv za različne namene« (Predlog 2013: 62).

Lemi (tj. iztočnici v osnovni obliki), ki je hierarhično najvišja in pokriva vse (pod)pomene, stalne besedne zveze in frazeološke enote, je dodan podatek o besedni vrsti in frekvenci. Pomenski nivo, predstavljen s pomenskim menijem, vsebuje kratke pomenske indikatorje, pomensko shemo in udeležensko zgradbo za vsak pomen »v najbolj tipičnem stavčnem vzorcu« (Predlog 2013: 64); pomenska shema je podana kot »stavčna razlaga, ki vsebuje pomenski scenarij (zlasti okoliščine in pragmatiko) konkretnega pomena in predstavlja izhodišče za oblikovanje slovarske definicije«. (Pod)pomeni so lahko stilno, registrsko, področno itd. pojasnjeni (v leksikalni bazi označeni z <oznaka>) in imajo pripis ustreznega atributa, npr. področja, konteksta, registra, slovnice« (Predlog 2013: 64). Korpusni zgledi pri posameznih pomenih, stalnih zvezah in frazeoloških enotah »ponazarjajo in potrjujejo vse prejšnje informacije ter kažejo na obnašanje besede oz. njenega pomena v njenem najbolj naravnem in tipičnem okolju« (Predlog 2013: 63–64).

Analiza konkordančnega niza ima več faz (tj. pomensko členitev, registracijo udeleženske zgradbe in stavčnih vzorcev za vsak pomen). Iz nje izhaja opis leksikalne enote, tako da »podrobnosti skladenjskega okolja preučevane besede« pomagajo »pri oblikovanju pomenske sheme, npr. pri določanju semantičnih tipov na posameznem udeleženskem mestu«, pri »prepoznavanju/ slovnici/ obnašanju/ leksikalne enote (npr. zanikanja/), besedil/ tip/ govorn/ položaj/ ter pragmatičnih/ in drugih/ slovnično-pomenskih/ lastnosti« (Predlog 2013: 69). Prikazana je na desetih izbranih stavkih z glagolom *kloniti* v povedku (slika 35): Udeleženske vloge so shematično prikazane (stolpec E), opisani glagolski pomeni (stolpec D) naj bi služili kot izhodišče za določitev osnovnih pomenov; v stavkih so registrirani naslednji glagolski pomeni glagola *kloniti*: 1. »biti zavzet« (dvakrat) – 2. »izgubiti tekmo« (trikrat) – 3. »popustiti pod težo« – 4. »popustiti pred zahtevami« (trikrat) – 5. »popustiti pred zahtevami / podleči težavam«.

Pomenoslovni komentar: Z zapisanimi pomenskimi opisi se ni mogoče identificirati vsaj v naslednjih povedih.

(a) V povedi »Strategija je jasna: že tedne izčrpavani in izolirani Dubrovnik bo pač klonil brez orožja ali pa se bo *predal* skupinskemu samomoru« se namesto pomenskega opisa [bo] *klonil* »biti zavzet« zdi iz dveh razlogov ustrežnejši »vdati se, podati se«, zato ker ob nespremenjenem osebku ne spreminja kategorialne lastnosti (tj. aktiv → pasiv) neprehodnega glagola in ker sosledje prirednih glagolov *kloniti* in *predati* se v tej povedi pojmovno sledi

sosledju realnega dogajanja (tj. *kloniti* 'vdati se' – *predati se*). Primerljivo sosledje vsebuje stavek »Marsikdo bi že mnogo prej klonil in se predal«.

(b) V povedi »Pa vendar, včasih klonemo in popustimo« predlagani opis glagola *klonemo* *'popustiti pred zahtevami / podleči težavam' ni ne smiselna ne funkcionalna zaradi sopomenskega glagola *popustimo*, kajti sosledje glagolov *kloniti* – *popustiti* v povedi odraža tudi pojmovno zaporedje dogodkov, pri čemer prvi izmed glagolov vsebuje pomensko sestavino 'upad zavestne volje (ali moči)'.

(c) Iz povedi »Med zaslišanjem je Mikložič klonil pod težo argumentov in zatem sam povedal, kam je skril Dolherjevo truplo« pa ni jasno, zakaj se glagolu [je] *klonil* pripisuje pomen 'popustiti pred zahtevami' namesto 'popustiti pod težo [argumentov]', kot stoji v stavku (Predlog 2013: 69).

Leksikalno-gramatični profil leksikalne enote in priprava slovnice besednih skic: Prenos kolokacij iz besedne skice v slovarski vmesnik (slika 36) je prikazan na primeru samostalnika *krona*, ki je členjen v naslednje pomene/indikatorje: »1 denarna enota; valuta 2 naglavno okrasje 3 naslov prvaka 3.1 pri športu 3.2 pri lepotnih tekmovanjih«, predstavljen pa je s kolokacijami dveh skladijskih struktur (gbz0 SBZ0 = ujemalni prilastek (»kakšen?«); gbz SBZ4 = nadrejeni glagolski kolokator (»koga-kaj«)⁴).

Pomenoslovni komentar: Pomenska predstavitev *krona* pod 2 in 3 ni ustrezna zaradi popolne odsotnosti kulturološkega razumevanja problematike, ki bi se morala zrcaliti v pomenskih opisih, saj prav še danes živa simbolika te realije omogoča širitev rabe v navedene sfere.

(a) Indikator »2 naglavno okrasje« je napačen, ker *krona* ni (samo) okras, ampak insignija, tj. simbol najvišjega (prvega, glavnega, vladarskega) položaja na družbeni lestvici in s tem povezano častjo in dolžnostjo. Tudi zato je nenavadno, da se ta pomen ponazarja samo s specifično (posmehljivo) kolokacijo [trnova] *krona*, ki korenini v krščanski kulturi.

(b) Indikator »3 naslov prvaka« je ubeseden pomanjkljivo: med tem pomenskim opisom in pomenom besede *krona* ni pojmovne korelacije, skladijsko pa ni natančen zato, ker ima v kolokaciji funkcijo pomenskega/skladijskega jedra leksem *naslov* (in ne leksem *prvak*, *prvakinja* kot pojmovni korelat *kroni*). Glede na to velja premisliti tudi o načinu opisovanja pomenov, ki se oblikujejo v kolokacijah s skladijsko strukturo tipa gbz SBZ4, z npr. glagolskim primitivom (ali njegovo pomensko modifikacijo): nositi *krono* → biti *prvak*,

⁴ Pri razvrščanju glagolov s prostim morfemom in brez njega je ne glede na razliko v glagolskem pomenu tu sprejeta uveljavljena praksa (enako SSKJ), prim. glagolsko obliko *nadeti* (besedna skica) in varianti *nadeti/nadeti si* [krono] kot kolokator pri pomenih 2 in 3.1 (Predlog 2013: 70).

dobiti krono → postati prvak (Predlog 2013: 70). Tako bi se lahko še dodatno preverjala primernost pomenskega opisa.

Organizacija leksikalno-gramatičnih podatkov v leksikalni bazi (slika 34) je prikazana na primeru glagola *grmeti* z indikatorji »1 oddajati glasen zvok 1.1 o nevihti« (kot neosebne glagola) in »2 glasno govoriti« (kot sekundarnega glagola).

Pomenoslovni komentar:

(a) Podpomenskega indikatorja »1.1 o nevihti« ne moremo razvezati z *nevihta grmi* (prim. *brusiti* »1 delati, da kaj postane ostro 1.1 o orodju 1.2 o delih telesa« = brusiti +Accsg), saj nevihta ne grmi, ampak jo grmenje navadno spremlja.

(b) V pomenski shemi indikatorja »2 glasno govoriti« štejem pomenski opis 'če ČLOVEK zelo glasno in odločno govori, navadno zato, ker se s čim ne strinja' glede na tistega v SSKJ za nenatančnega v dveh sestavinah: Na udeleženskem mestu osebkov so predvidena samo poimenovanja, ki označujejo človeka, vendar se na tem mestu pojavljajo tudi poimenovanja za semantični tip KAJ = STVAR (npr. kolesa, letalski motorji, orgle, topovi, slap, vlak skozi predor), kar odraža dejansko rabo, čeprav je korpus morda ne izkazuje. – Ker je v ekstenzivni pomenski opis vključena pomenska sestavina »se s čim ne strinja«, ki ni značilna za vse primere rabe, pa je opis pojmovno manj natančen od opisa 'razvneto, ogorčeno govoriti' (SSKJ). V obeh primerih gre za kakovostno nazadovanje leksikografskega izdelka, ne pa za pomensko spremembo.

(c) Pomisleke zbuja tudi segmentacija *grmeti* z [odra] kot glagola s prostim morfemom namesto segmentacije *grmeti* [z odra] kot glagola s prislovnim določilom (Predlog 2013: 63).

Razvrščanje besed v gesla: O razvrščanju besed v eno oziroma več gesel odločajo samo formalna merila, pomenska pa nimajo nobene teže. Zato se besede s prekrivnimi oblikoskladenjskimi kategorijami (besedno vrsto, spolom) štejejo za večpomenske (eno geslo), tiste z neprekrivnimi oblikoskladenjskimi kategorijami (npr. besedno vrsto, spolom, paradigmo, glasovno ali naglasno neprekrivne, manjšalnice itd.) pa za homonimne (več gesel) (Predlog 2013: 71). Stališče je leksikološko sporno, ker podira sinhrono predstavo o besedah kot enotah s prepoznavno povezanimi pomenkami, zato bi bilo treba razviti subtilnejše metodološke pristope k problematiki.

(a) Očiten primer podiranja besedne integritete je opredelitev samostalnika *bor* »1 drevo 2 kemijski element« kot dvopomenske besede, še bolj pa preseneča navedba pridevnika *bor* z indikatorjem »1 majhen po količini; slab« kot njegovega homonima, saj gre za besedotvorno-

oblikoslovni fantom, ki sploh ni v rabi. Dejstvo, da se je znašel med ilustrativnimi primeri *Predloga*, meče čudno luč na analitične, interpretativne in kontrolne postopke, na pomanjkljivo kritično presojo in odgovornost do uporabnika, prav tako pa zbuja dvome o podanih leksikografskih rešitvah sploh (Predlog 2013: 74).

(b) V indikatorju glagola *častiti* »1 povabiti na pijačo«, homonimnega z glagolom *častiti*, sta neustrezni obe sestavini pomenskega opisa: V kolokacijah se glagol samo pogosteje povezuje s poimenovanji za pijače kot z drugimi (npr. za jedačo), vendar pa že raba kolokatorja dokazuje, da adverbialni pomen »na pijačo« ni sestavina glagolskega pomena *častiti* kljub tesni (situacijsko pogojeni) asociativni zvezi med kolokatorjema. Prav tako sestavina »povabiti« v indikatorju ni opisana pomensko natančno, saj se v glagolu *častiti* združujeta dva pojma, in sicer 'povabiti' in 'plačati' (Predlog 2013: 74).

(c) V indikatorju *smuč smuči* »1 pripomoček za smučanje« se zdi sestavina »pripomoček« neustrezna, ker gre za 'pripravo' in ne za pripomoček (Predlog 2013: 74).

(č) Od indikatorjev pridevnika *rujen* »1 rdeč rujno [lice] 1.1 o vinu [kozarec, kozarček, kapljica ...] rujnega 1.2 dober rujno [vince, vino]« se dva zdita nezanesljiva: Osamljeni pomen »1.2 dober« ne more biti mlada pomenska inovacija, temveč verjetneje neki interpretativni spodrseljaj, saj kolokacije s kolokatorjem [vince, vino] spadajo k arhaizmom. – Tudi terminologizacija leksema *rujen* kot posamostaljenega poimenovanja za vino se zdi manj verjetna od razlage z elipso kolokatorja *vince* (Predlog 2013: 76).

Vloga formalnih kazalcev pri glagolski večpomenskosti je prikazana na prehodnem glagolu *hvaliti* z indikatorjem »1 poudarjati dobre lastnosti« (in z udeležensko zgradbo KDO hvali KOGA/KAJ) in na povratnem glagolu *hvaliti se* z indikatorjem »1.1 poudarjati lastne sposobnosti in dosežke« (in z udeležensko zgradbo KDO se hvali, KDO se hvali s ČIM).

Pomenoslovni komentar: Katere formalne kazalce in katero večpomenskost naj bi ilustriral izbrani primer, ni jasno; najbrž pa ne modifikacije glagolske prehodnosti, temveč pojav adverbialnega udeleženca (na udeleženskem mestu predmeta v Acc): [kdo] se hvali → [kdo] se hvali s ČIM, [kdo] se hvali zaradi ČESA (Predlog 2013: 79). Problematika je v pomoč pri opredeljevanju skladijske strukture kolokacij in udeleženskih vlog, manjši pa je njen vpliv na leksikalni pomen glagola že zato, ker adverbialni udeleženec v danem primeru ni obvezen.

Večpomenskost in razvrščanje pomenov: Ključni pojmi so osnovni pomen (tj. najpogostejši pomen, opredeljen v prvi fazi analize iz konkordanc) in nanj vezani podpomeni (opredeljeni v

drugi fazi analize), pri čemer za frekvenčno izstopajoče kolokatorje opazamo tudi različno distribucijo po (pod)pomenih.

Pomenoslovni komentar: Pri glagolu *brusiti* z indikatorji »1 delati, da kaj postane ostro 1.1 o orodju 1.2 o delih telesa 2 obdelovati hrapavo površino 3 urediti, utrjevati« manjka kolokacija za pomenski opis »1.2 o delih telesa«, ki morda velja samo za metaforično rabo ([*brusiti*] *jezik*). Dvomljiv je tudi pomenski opis »3 urediti, utrjevati« (brez zgledov), saj gre morda predvsem za 'piliti, perfekcionirati, delati bolj dognano' (Predlog 2013: 80).

Pomenski meni: Osnovni pomeni večpomenskih besed imajo funkcijo združevanja, indikatorji pa poudarjajo pomenske razlike. Pomenski meni usmerja k iskanemu pomenu (pri tem pomenskih razlag ni treba preverjati, ustreznih zgledov rabe pa ne iskati) in onemogoča napačne predstave o pomenskih težnjah besede in neustrezne pomenske asociacije.

Pomenoslovni komentar: Pri treh zgledih za »ustrezn/e/ pomensk/e/ menije« imam pomisleke o natančnosti (tu podčrtanih) sestavin v pomenskih opisih.

(a) Indikator glagola *čestitati* »1 izraziti lepe želje« ni ustrezen, ker se 'lepe želje' (= 'voščilo') povezujejo s prihodnostjo, 'čestitke/čestitanje' pa z dosežkom v bližnji preteklosti).

(b) Indikator glagola *glasovati* »1 izraziti mnenje« ni ustrezen, ker ne odraža vsebine 'oddati glas, z izrekanjem izraziti svojo voljo oz. odločitev'.

(c) V indikatorju pridevnika *cimetov* »1.1 o začimbi« leksem ni ustrezen, ker cimet ni 'začimba', temveč dišava (Predlog 2013: 81).

S pomenskimi indikatorji se na kratko in razumljivo opisujejo pomenski obseg in pomensko območje eno- in večpomenskih besed; delijo se na indikatorje pomenov in podpomenov, so sinonimni, opisni in drugi.

Pomenoslovni komentar: Opisni indikator pri dveh zgledih je dvomljiv:

(a) Pri iztočnici *spomin* »3 avtobiografsko literarno delo« zato, ker se ta pomen veže le na množinske oblike (tj. *spomini*).

(b) Pri glagolu *okupirati* z indikatorji »1 zavzeti z vojaško silo 1.1 množično obiskati 2 zahtevati veliko pozornosti« se zdijo sporne podčrtane sestavine indikatorjev 1.1 'množično obiskati' (Ali gre za 'obiskati' ali za 'zavzeti, zasesti?') in 2 'zahtevati veliko pozornosti' (Ali ne gre za 'zaposlovati' oziroma 'jemati čas?') (Predlog 2013: 81–83).

Pomenske sheme so »stičišče leksikalno-gramatičnih podatkov« in »izhodišče za oblikovanje definicij stavčnega tipa« in »teoretična podlaga zapisa po smernicah projekta Frame Net«

(Predlog 2013: 83). Na teh postavkah (in brez gradivne podlage) ne razumem, zakaj v pomenski shemi pridevnika *neprilagojen* z indikatorjem »3 neprimeren za bivanje« (»če je ČLOVEK, RASTLINA ali PREDMET neprilagojen RAZMERAM v okolju, nima za bivanje ali delovanje v njem ustreznih lastnosti ali pogojev«) med semantičnimi tipi udeležencev ČLOVEK, RASTLINA, PREDMET (Predlog 2013: 85) ni omenjen vsaj še tip ŽIVAL, saj je težko verjeti, da ga v bazi ni. – Tudi pri glagolu *izkašljati* z indikatorjem »2 izročiti denar« se domnevani besedni pomen zdi dvakrat zavajajoč zato, ker je dosledno vezan na kolokator *denar* in ker ni slogovno nevtralen, kar bi jedrno besedišče moralo biti (»če ČLOVEK ali USTANOVA izkašlja DENAR drugemu ČLOVEKU za konkretni NAMEN ali iz določenega VZROKA, ga izroči ali izplača, navadno proti svoji volji ali prisilno«).

SKLEPI:

- Analiza vzorčnih in ilustrativnih gesel Predloga kaže, da si iz njih ni mogoče ustvariti predstave o vrstah sprememb v sodobnem slovenskem jeziku, še manj pa o njihovem deležu.
- Preusmeritev na nedefinirani pojem sodobni slovenski jezik z nepredvidljivimi jeziko(slo)vnimi posledicami je povezana z uvajanjem posredne zvrstnosti in odrekanjem zvrstnim, slogovnim ipd. lastnostim kot leksikalnosistemskim, čeprav ne gre za jedrne sestavine besednega pomena.
- S pomočjo višje frekvence pojavljanja kolokacij itd. lahko razmeroma zanesljivo identificiramo jedro aktivnega besedišča, vendar pa je besedje z nizko frekvenco prav tako jezikovna realnost.
- Načeli, da pri pomenski členitvi odloča »stanje, kot ga izkazuje referenčni korpus prek besednih skic v orodju Sketch Engine« z analizo vsaj 150 konkordanc kake besede, pri hierarhizaciji pomenov pa »ocena pogostnosti kolokatorjev, ki sodijo k obravnavanemu pomenu« (Predlog 2013: 78), ustvarjata vtis, da izločitev človeškega dejavnika zagotavlja visoko stopnjo objektivnosti. Vendar pa dvomljivih pomenskih informacij ni mogoče pripisati jezikovnemu »razvoju« (kolokacij) ali spremenjenemu pogledu na naravo besednega pomena, oboje pa dokazuje, da je vnos subjektivnosti verjetna posledica nenatančne percepcije, leksikografske presoje in pri analizi nizov sintagmatskih vzorcev celo prezrtih možnosti.

- Temeljni pogoj za pripravo kakovostnega, zanesljivega in tako tudi uporabnikom prijaznega slovarja je odprava resnih pomanjkljivosti pri določanju besednih pomenov in pomenskih opisov.

VIRI IN LITERATURA

AHAČIČ, Kozma, 2013: Manj načelnega zavzemanja za slovenščino in več akcije. *Delo*, 55/163, 15. julija 2013: 8 (Kultura).

ARHAR HOLDT, Špela, 2011: *Luščenje besednih zvez z uporabo dvodelnih in tridelnih oblikoskladenjskih vzorcev*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko (Zbirka Trojinski konj).

BRATOŽ, Igor, 2014: Vsakih pet let le nov korak? In kdaj bomo shodili? *Delo* 56/40, 18. februarja 2014: 15 (Kultura).

KOSEM, Iztok, KREK, Simon, GANTAR, Polona, 2013: Manj načelnega zavzemanja za slovenščino in več akcije. *Delo*, leto 55/165, 17. julija 2013: 7 (Kultura).

KREK, Simon, KOSEM, Iztok, 2013: Al prav se piše kaša in koliko bo to stalo, 2. *Dnevnik*, 2. novembra 2013, Objektiv : 23 (odgovor na članek Al prav se piše kaša in koliko bo to stalo, objavljen v Dnevniku, 14. oktobra 2013).

KREK, Simon, 2014: Papirnata slovenščina. Ogroženost jezika: Morda gre za bolj za ohranjanje družbeno-jezikovnih razmerij kot za problem jezika kot takega. *Delo*, letnik 56/št. 32, 7. februarja 2014: 5 (Mnenja).

OREŠNIK, Janez, 2014: Vsakih pet let le nov korak? In kdaj bomo shodili? *Delo*, letnik 56/št. 50, 1. marec 2014: 30 (Sobotna priloga PP 29).

POSVET, 2009: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*, 23. in 24. oktober 2008 [Uredil Andrej Perdih]. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU 2009, 153 str.

PREDLOG, 2013: *Predlog za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika*. http://trojina.org/slovar-predlog/datoteke/Predlog_SSSJ_v1.1.pdf.